

Gilliam van der Gouwen podle Bernarda Picarta: Kázání (Rijksmuseum Amsterdam/Rijksstudio)

Kázne a reči II.: Kazatelstvo v čase krízy

/ ZOZNAM ANOTÁCIÍ

Najstaršie slovanské kazateľské pamiatky o cestách k prekonaniu hriechu ako duchovnej krízy človeka a ľudstva

✦ Martin Braxatoris

Príspevok sa venuje cestám, ktoré vo vzťahu k prekonaniu hriechu ako duchovnej krízy človeka a ľudstva ponúkajú najstaršie slovanské homiletické pamiatky, ktorých vznik sa viaže na literárnu činnosť Metoda a jeho nasledovníkov. Tieto cesty dáva do vzťahu k motívu prarodičovského prekliatia, ktoré stojí na začiatku duchovnej krízy a ktorého zrušenie je podľa skúmaných pamiatok späť s jej prekonaním. Príspevok skúma patristické východiská súvisiacich motívov, ich myšlienkovú organizáciu a rétorické pozadie ich podôb. Opiera sa o pojem kontrastného paralelizmu, predpokladajúci homomorfizmus protikladného. Interpretčne uplatňuje koncepty rekapitulácie, resp. Krista ako nového Adama (predpokladajúci paralelizmus medzi rolou Adama a rolou Krista), Bohorodičky ako novej Evy, koncept vykúpenia (v zmysle splatenia ceny za vyslobodenie spod moci diabla), ideu obnovy (spätú s myšlienkou návratu k pôvodnému stavu) a zbožštenia (predpokladajúcu hierarchicky vyšší stupeň oproti prvotnému stavu). Významnú rolu tu zohráva moment napodobňovania, ktorý predpokladá prijatie paradigmatickej funkcie Krista a jeho svätých v živote kresťana. Okrem týchto konceptov, v ktorých najstaršia slovanská homiletika priamo čerpá z patristického myšlienkového a duchovného dedičstva, stretávame sa v nej aj so špecifickými podobami motívu hľadania prarodičovského miesta, dôstojnosti či výsady.

Utrpení jako cesta do nebe a Boží pomoc v lidském trápení očima českých barokních kazatelů

✦ Miloš Sládek

Príspevok sa zaoberá otázkami prezentácie utrpenia ako cesty k Bohu v pohľade českých pobělohorských kazatelů. Jako klíčová se v těchto otázkách zároveň ukazuje problematika lidského pokání, někteří kazatelé řeší tuto problematiku též představením Krista jako lékaře odhánějícího od zbožného, kajícího člověka nemoci a některé těžkosti. Řečníci též řeší otázky velké dětské úmrtnosti, tj. proč Bůh bere rodičům malé děti v tak útlém věku. Otázka Božího milosrdenství se čteně objevuje v kázáních na 6. neděli po Svatém Duchu, v souvislosti s úryvkem z perikopy: „Lítost mám nad zástupem.“ Mnohdy je Boží milosrdenství představováno v souvislosti s odpuštěním nepřítelům, tj. Bůh je mnohdy milosrdný k těm, kteří sami prokazují milosrdenství svým bližním a dovedou jim odpustit.

Topos ochrany ve spisu Karla Račina Sněm nebeských světců a světic Božích

✦ Michaela Soleiman pour Hashemi

Topos ochrany domácího obyvatelstva lze očekávat v závěrečných textových místech kázání, zejména v tzv. svátečních postilách. Ve skutečnosti se ale takové téma může nacházet v různých částech jejich textů. Uvedené demonstrujeme na základě spisu *Sněm nebeských svatých a světic Božích* (tiskem 1712) pražského theatinského kazatele Karla Račina (asi před rokem 1660–1711). (Jeho dílo se stalo předmětem autorčina bádání počínaje rokem 1992, jehož

knižným výstupem byla publikace *Karel Račín nedocenený barokní autor* z roku 2005.) V této souvislosti se odlišně pokoušíme o abstrakci typů ochrany světců a sledujeme jejich rozmanité formální realizace včetně využití motiviky zvířat, květin i tzv. literárního symbolu. Topos ochrany je v případě citovaného spisu zpravidla ústrojním motivem celku pointujícím sváteční kázání a prokazujícím autorovy úspěšně naplněné literární ambice. V závěru sledujeme ústřední téma v širším autorském kazatelském kontextu.

Pohledy Jonáše Záborského na osobní kříž v jeho chrámových řečích

✦ **Peter Zubko**

Jonáš Záborský patří k najznámějším kňazom konvertitom. Pôvodne evanjelický duchovný sa stal rímskokatolíckym kňazom Košickej diecézy. V roku 1853 tlačou vydal dvojdielnu knihu kázni *Múdrosť života ve chrámových řečech*, ktorá má silné autobiografické prvky. Ide o dielo z raného obdobia jeho tvorby, keď mal aj ako kňaz menej životných skúseností. Kázne síce vyšli ako katolícke, ale obsahujú aj príhovory z jeho evanjelického pôsobenia, ako to sám píše v úvode. Jeho základné pohľady na vieru a životné problémy sa nezmenili, medzi nimi napr. smrť, bolesť, osobné kríže. Nepriamo z toho vyplýva istá duchovná jednota dvoch dominantných konfesíí vtedajšej slovenskej spoločnosti. Tiež tu v jeho postojoch badať viac teoretizujúcich pohľadov relatívne mladého, nadšeného a spontánne reagujúceho kňaza. Neskôr ako katolícky farár v Župčanoch získal úplne odlišné, až dramatické skúsenosti, jeho osobný kříž je v dejinách literatúry relatívne známy, no doposiaľ nezhodnotený dôsledne. Vo svetle chrámových rečí z raného obdobia tvorby poukážeme teoretické východiská, z ktorých čerpal on sám už ako starší muž, keď dozrel aj ako kňaz, a poukážeme i na jeho typické charakterové vlastnosti, ktoré sú zjavné práve porovnaním spomenutých kázni a zachovanej úradnej korešpondencie z neskoršieho obdobia, zachovanej v archíve Košickej arcidiecézy.

Kazateľská prax vo vernakulárnych jazykoch ako reakcia na ranonovoveký náboženský konflikt

✦ **Ivana Labancová**

Kázeň bola odjakživa žánrom presahujúcim primárne predpokladané intencie duchovného príhovoru. Charakteristika kázne ako „len“ odovzdávanie posolstva Božieho slova a napomínanie veriacich je pravdou dovtedy, kým kazateľ nepocituje potrebu sprostredkovať svojmu publiku niečo viac ako teologické učenie. Preto okrem vieroučnej a morálnej výchovy bolo vedľajším efektom kázne aj sprostredkovanie kultúrnych informácií či informácií o spoločenských udalostiach. Nie je tak žiadnym prekvapením, že kázne reflektovali na aktuálne spoločenské problémy a kazateľ (okrem povzbudení) jasne svoje publikum informoval o ich riešení. Vďaka schopnosti kázne absorbovať (väčšinou cielene) rôznorodé informácie o spoločenskom dianí sme dnes schopní vyabstrahovať obraz dobovej spoločnosti a analyzovať jej vnímanie rôznych konfliktov.

Obdobie raného novoveku nesie so sebou nepochybne množstvo výrazných kríz, ktoré podmienili celospoločenské zmeny. Azda jedným z najvýraznejších konfliktov raného novoveku je práve ten konfesijný, čo sa prirodzene odrazilo viac ako v iných žánroch, práve v kázni. Vo svojom príspevku sa zameriam na kázeň ako reakciu na náboženskú krízu v období raného novoveku. Vychádzajúc z poznatkov, že proces reformácie a následnej rekatolizácie či reformácie sa výrazne prejavoval práve na území Horného Uhorska

(prevažne dnešného východného Slovenska) a dôležitú úlohu v priebehu rekatolizácie územia zohrávala práve františkánska rehoľa, sa vo svojom príspevku zameriam na analýzu úlohy kázne v procese budovania vlastnej náboženskej „ideológie“ na príklade rukopisných ranonovovekých františkánskych kázni z prostredia Horného Uhorska.

Kazateľská tvorba Leonarda Stöckela v kontexte krízových udalostí 16. storočia

✦ **Mária Šibalová**

Kríza a krízové situácie sprevádzali ľudstvo už od jeho počiatku. Inak tomu nebolo ani v 16. storočí, ktoré so sebou prinieslo hneď niekoľko výziev, ktorým museli čeliť súdobí náboženský i politický predstavitelia. Aktuálnemu daniu v Európe musel čeliť aj bardejovský učiteľ, reformátor a humanista Leonard Stöckel (1510–1560). Príspevok sa zaoberá dominantnými krízovými okolnosťami v Európe, ktoré sa premietli do Stöckelovej textovej produkcie, predovšetkým do jeho homiletickej tvorby, reprezentovanej príručkami *Pravidlá na zostavenie kázni* a *Postilla*. Prvou krízovou situáciou, ktorá poznačila dianie v Európe i Stöckelovu tvorbu je kríza európskeho kresťanstva, ktorá vyvrcholila vystúpením Martina Luthera a reformačným hnutím. S tým súvisela aj kríza vzdelanostnej úrovne vtedajšieho duchovenstva. Práve zlepšovaniu úrovne vzdelanosti nielen budúcich duchovných, ktorí by postupovali už v súlade s akcentami reformácie, ale všetkých študentov Bardejovskej mestskej školy, zasvätil Stöckel pod vplyvom svojho učiteľa Filipa Melanctona celý život. Stöckelovu tvorbu v neposlednom rade ovplyvnili aj osmanské vpády, ktoré zmenili mapu vtedajšej Európy vrátane územia dnešného Slovenska. Uvedené skutočnosti navyše podnietili a podporili apokalyptické predstavy o konci sveta, ktoré sú častou témou aj v Stöckelových dielach. Cieľom predkladaného príspevku je analyzovať vplyv aktuálnej nábožensko-politickej situácie na tvorbu Leonarda Stöckela a demonštrovať ho na konkrétnych textových ukážkach.

„K vítězství a výstraze“. Vojenská kázání Georga Scherera v českých překladech

✦ **Michaela Vašíčková**

Málokterý řetězec událostí poznamenal konec 16. století v Evropě tolik jako válka s osmanskou říší. Kontroverzní jezuitský kazatel Georg Scherer ve svých textech reflektuje neradostnou realitu života při vojenském tažení, ale zároveň předkládá celou paletu přesvědčovacích a agitačních prostředků cílených především na přímé účastníky střetů. V českých překladech Schererových kázání z poslední dekády 16. století nacházíme potenciální způsoby, jak apelovat na specifického recipienta: vojáka, spíše nevzdělaného. Pisatel pracuje s nástroji, jež můžeme v politickém a novinářském diskurzu spatřit ještě dnes (např. koncept jinakosti a vrozené hostility, demonizace nepřítele), také se však musí vypořádávat se subverzivními jevy ve společnosti, jíž je součástí (odmítání vojenských tažení, inklinace ke straně nepřítele). Konferenční příspěvek tedy zkoumá zejména persvazivní a rétorické strategie ve vztahu k poměrně specifickému posluchači/čtenáři, autorovu práci s biblickými příběhy i relativně nedávnou historií, formální uspořádání textu a využití slovní zásoby. Všechny tyto charakteristiky totiž lze vnímat jako nástroje ve službách určité politické a náboženské agendy.

„Dej, aby s pomocí a s přispěním svatého Ducha nám mohli přednášet čistě, upřímně a nezbloudile slovo Boží.“ *Reflexe kázání v pamětních zápiscích zbožných laiků v období konfesionalizace*

✦ Radmila Prchal Pavličková

Výzkum kázání se většinou orientuje na osobnosti kazatelů a vychází z textů jejich kázání, zajímají jej dobová kazatelská pravidla, případně konstrukce rétorické situace. Méně často má badatel možnost klást si otázky související s recepcí kázání samotnými posluchači. Co si z poslechu kázání odnášeli? Byli s to reprodukovat písemně jeho obsah? Měli na něj dokonce vlastní názor? Možnost výzkumu těchto a podobných otázek nabízejí prameny osobní povahy, které tu a tam obsahují poznámky, v nichž zbožní laikové parafrázují a komentují kázání, jež vyslechli. Drobné zmínky jsou hojnější v časech krize, kdy měli recipienti zvýšenou potřebu se vyjadřovat k věroučným kontextům. Taková situace nastala v Čechách v první třetině 17. století. Období se vyznačuje několika překotnými událostmi, v jejichž důsledku bylo po roce 1620 zavedeno v dosud multikonfesionálním prostředí českých zemí jednověří. Svobodné nekatolické obyvatelstvo bylo postaveno před volbu konverze nebo exilu a celá společnost si musela během několika málo let zvyknout na nové poměry, včetně příchodu nových kazatelů. Příspěvek se zabývá analýzou pamětních zápisků z Čech z první třetiny 17. století a soustředí se na ty pasáže, v nichž pisatelé komentují vyslechnutá kázání. Zabývá se tím, za jakých okolností byli pisatelé s to věnovat svůj čas a úsilí reflexi vyslechnutého kázání, jakým způsobem postupovali, jaký význam kázání přisuzovali.

„Höret, ihr heilbegierigen Seelen, die Stimme dessen, der euch reinigen will...“ (*Slyšte, duše hladové po uzdravení, hlas toho, který vás chce očistit...*). *Krise pravé víry a příležitostná kázání při saském kurfiřtském dvoře v Drážďanech mezi dvěma reformačními jubilei (1717 a 1730)*

✦ Iveta Coufalová

Konverze saského kurfiřta a nominálního vůdce říšské protestantské strany Augusta Silného ke katolické víře na přelomu 17. a 18. století a jeho následné zvolení polským králem (a příchod nejen polských jezuitů do Drážďan) zásadně ovlivnily konfesijní život v Sasku, jež se s nástupem reformace stalo většinou luteránskou zemí. Kromě kurfiřta konvertoval také jeho syn; z úzké vládnoucí rodiny pouze kurfiřtka Christiane Eberhardina zůstala věrna luterské víře a kolem ní se při dvoře soustředili luteránští kazatelé (hl. *Oberhofprediger*). Důležitost jejich role se projevila především ve dvacátých letech 18. století, tedy mezi dvěma výročími úzce spjatými s reformací – tzv. reformačním jubileem odkazujícím na vystoupení Martina Luthera (1517/1717) a předložením *Augsburského vyznání* na říšském sněmu Karlu V. (1530/1730). V době těchto výročí zastávali v Drážďanech pozici vrchních dvorských kazatelů Heinrich Pipping (1708–1722), Johann Christian Bucke (1723) a Bernhard Walther Marperger (1724–1746). Příspěvek se zaměří na analýzu jejich příležitostných kázání. Ta se soustředila obzvláště na čistotu víry a varování před konverzí v době krize toruňského a drážďanského tumultu (1724/1726).

Búrka v stredovekom kazateľstve v Strednej Európe

✦ Stanislava Kuzmová

Búrka je symbolom a metaforou časov krízy, nepokojov, katastrof v spoločnosti, ale aj duchovnej a morálnej krízy jednotlivca. Emblematickou biblickou pasážou o búrke je príbeh o jej utíšení na rozbúrenom mori, kedy sa k Ježišovi obracajú vytrašení apoštoli na kolísajúcej sa lodi. Perikopa z evanjelia podľa Matúša (Mt 8, 23–27) bola určená

v liturgickom poriadku na 4. Nedeľu po Zjavení Pána. Kázne na themata vychádzajúce z tohto textu sa pravidelne nachádzajú v modelových zbierkach kázni *de tempore* na spomínanú nedeľu v liturgickom roku, predovšetkým na thema „Ascendente Iesu in navicularum“ a „Domine, salva nos,“ v rozšírených modelových zbierkach Peregrina z Opolia, Mikuláša Vigandi, Lukáša z Veľkého Kozmina, a ďalších. V príspevku budem analyzovať interpretáciu tejto perikopy a „búrky“ predovšetkým v kázňach na túto nedeľu zo zbierok z poľského prostredia Krakova zo 14.–15. stor., doplnených niektorými ďalšími, napr. českými príkladmi. Búrka mohla byť metaforou spoločenských nepokojov, či husitskej herézy, ale predovšetkým univerzálnym symbolom morálneho rozpoloženia jednotlivca, ktorý kazatelia opakovane pripomínali svojmu publiku pri tejto príležitosti.

Kázeň Mateja Plorantina o ničivom požiari (1613)

✦ Angela Škovierová

Matej Plorantinus (Plorantius, Plačko), ktorý po absolvovaní nižšieho štúdia na Slovensku, študoval ďalej v Meziříčí na Morave, pôsobil ako vychovávateľ v Prahe (bol duchovným a vychovávateľom synov Karla staršieho zo Žerotína), od roku 1594 bol diakonom v Holešove a od roku 1603 evanjelickým farárom, neskôr od roku 1608 bol zvolený za evanjelického inšpektora Olomouckej diecézy so sídlom v Lipníku nad Bečvou. Počas svojho tunajšieho pôsobenia uverejnil, zrejme inšpirovaný rozsiahlym ničivým požiarom, kázeň *Nedeľe provodní to jest oheň... v měste Lipníku...* Predmetom príspevku bude zaradenie autora do kontextu iných autorov pochádzajúcich zo Slovenska (Horného Uhorska) a v období pred bitkou na Bielej hore pôsobiacich na území Čiech a Moravy a analýza jeho kázne venovanej ničivému požiaru z roku 1613.

Úkoly katolíckeho kazateľa v dobe morovej epidemie

podle instrukce salcburského arcibiskupství z roku 1680

✦ Tomáš Matějec

Během morové epidemie v letech 1679 až 1680 vydalo salcburské arcibiskupství jménem tehdejšího arcibiskupa Maximiliana Gandolfa von Künburga (1622–1687, arcibiskupem od roku 1668) tištěnou příručku, jejímž úkolem bylo instruovat katolické faráře a další duchovní správce, jak si mají v době morové epidemie počínat (*Instructio practica, de officio parochorum aliorumque curatorum pro tempore pestis expositorum*, Salzburg 1680). Kromě obecných pokynů připomínajících povinnost kněze poskytovat věřícím nezbytné duchovní služby i za situace, kdy je ohrožen jeho vlastní život, a některých výkladů o medicínských otázkách spojených s morovou nákazou (prevence, příznaky, možnosti léčby) obsahuje příručka především pokyny pro udělování svátostí (křest, zpověď, eucharistie, poslední pomazání, manželství) a jedné svátostiny (pohřeb) v době morové epidemie. Příspěvek se zaměřuje na pasáže, které duchovním správcům ukládají, co mají věřícím v době moru „připomínat“ (admonere) – jsou tu zastoupena témata duchovní, např. potřeba smíření s Bohem a bližními, prospěšnost modlitby, postu a almužny, užitečnost vzývání světců, zvláště těch, kteří mají k morovému onemocnění a boji s ním zvláštní vztah (sv. Roch, sv. Karel Boromejský, sv. Rozálie), potřebnost přípravy na šťastnou smrt apod., ale také některé praktické rady motivované láskou k bližnímu a povinností pečovat o zdraví své i bližních (vyhýbat se zbytečnému styku s druhými, při péči o nemocné užívat osvědčených prostředků proti nákaze, bezpečně likvidovat předměty, které byly v kontaktu s nakaženými apod.).

Pandémia cholery v roku 1831 v reflexii kázni

Mateja Kosca a Michala Rešetku

✦ **Erika Brtánová**

Celosvetová pandémia cholery sa objavila severovýchodných oblastiach Uhorska v júni 1831. O priebehu epidémie a jej prejavoch podávajú autentické svedectvo dvaja slovenskí duchovní, rímskokatolícky kňaz Michal Rešetka a evanjelický kazateľ Matej Kosec. Rešetka je autorom dvoch nedelňých kázni, ktoré predniesol v Dubnici nad Váhom v rozmedzí šiestich týždňov, v dobe prepuknutia cholery a jej ústupu v tejto farnosti. Naproti tomu Kosec hodnotí priebeh epidémie s väčším časovým odstupom. Zamyšľala sa nad ňou v novoročnej kázni (1832) adresovanej cirkevnému zboru v Ponikách. Obidvaja kazatelia informujú o výskyte cholery a o boji s ňou. Z tejto mimoriadnej udalosti vyvodzujú kladné dôsledky, za ktoré považujú vzrast sociálneho porozumenia a duchovnú obrodu society. Kázne sú tiež ukázkami dobovej literárnosti.

„Svoju nádej vkladám do mládeže, ktorá sa v tomto meste cnostne vzdeláva.“ Kázeň Františka Barkóciho, ktorú predniesol pri svojom prvom vstupe do arcibiskupského sídla v Trnave

✦ **Erika Juriková**

Od roku 1543 bola v dôsledku neustálej osmanskej hrozby Trnava sídelným mestom Ostrihomského arcibiskupstva a kapituly. Ostrihomskí arcibiskupi s titulom knieža-prímas Uhorska mali svoje arcibiskupské sídlo priamo v meste, do ktorého boli po svojom menovaní do funkcie slávnostne vovedení. Pri tejto veľkolepej udalosti, ktorú si nenechali ujsť mnohí cirkevní i svetskí hodnostári, predniesol nový arcibiskup pri slávnostnej bohoslužbe kázeň, ktorá mala byť nielen poďakovaním, ale aj akousi víziou jeho budúceho pôsobenia. V septembri roku 1761 prišiel do mesta po prvý raz nový ostrihomský arcibiskup František Barkóci. V tom čase to bol zrelý muž zastávajúci vysoké cirkevné funkcie, ktorý sa živo zaujímal o mládež a jej vzdelávanie. Ako náboženský spisovateľ využil svoje schopnosti a slávnostnú kázeň, ktorej sa pravdepodobne zúčastnili aj študenti Trnavskej univerzity, venoval okrem iného aj vyzdvihnutiu významu výchovy a vedenia mladých ľudí k morálnym hodnotám. Príspevok sa zameria na slávnostnú reč, ktorá vyšla ešte v tom istom roku aj tlačou vo Viedni. Autorka popri analýze obsahu a hlavných bodov, ktoré nový arcibiskup v nej akcentoval, identifikuje citačné a inšpiračné zdroje textu a vsadí ho do rámca dobových historicko-kultúrnych súvislostí.

Okres kijowski kaznodziejstwa Stefana Jaworskiego.

Uwagi wstępne

✦ **Marzanna Kuczyńska**

Stefan Jaworski, namiestník patriarskeho trónu v Moskve, znany jest hlavne jako kaznodzieja epoki Piotra I w Rosji. W proponowanym artykule przedmiotem zainteresowania będą wybrane kazania Stefana z jego kijowskiego okresu, z czasu, kiedy wykładał w Kolegium Kijowsko-Mohylańskim i utrzymywał kontakty z dworem hetmana Iwana Mazepy. Do analizy wybrane zostały kazania z cyklu świątecznego, na pamięć świętych (m.in. Mikołaj, Jan Chrzyciel, Teodozy), a także okolicznościowe, odznaczające się wyjątkowymi walorami artystycznymi (retoryczno-literackimi) i treściowymi. Kazania pisane były w latach 90-ch XVII w. (także niedługo przed wyjazdem Jaworskiego do Moskwy), w dość niespokojnym okresie, jednak przeważnie mają one charakter moralny, refleksyjno-pouczający; słabo odnoszą się do aktualnych wydarzeń, rzadko odnajdziemy w nich rzeczywistość społeczną, a polityczną tylko wyjątkowo. Najczęściej w treść

kazania metropolita wplata pochwały Kijowa lub Kozactwa. Niekiedy w formie polemicznej porusza kwestie innowierstwa – głównie protestantyzmu.

„Dei rein deutsche Sprache“. Reforma židovského kazatelství a krize tradičního židovství na Moravě v první polovině 19. století

✦ **Daniel Soukup**

Zavedení německého jazyka bylo ve 30. a 40. letech 19. století jedním z hlavních znaků reformy židovského kazatelství na Moravě. Tento bezprecedentní, téměř revoluční krok, který byl výsledkem krize tradičního židovství, lze zároveň interpretovat jako vědomý odpor vůči autoritě moravského zemského rabinátu. Odhlédneme-li od prvních německojazyčných promluv ve vídeňském templu, které v roce 1826 prosadil nově ustanovený rabín a reformátor Isak Noa Mannheimer (1793–1865), byla za dobovou senzaci pokládána kázání, která při příležitosti skonu císaře Františka I. pronesl 28. března 1835 v Prostějově místní rabín Löw Schwab (1794–1857) a v Osoblaze rabín Juda Schmiedl (1776–1855). Na tento nový kazatelský styl, který nahradil klasickou hebrejskou *drašu*, navázal Schwabův prostějovský nástupce, rabín Hirsch B. Fassel (1802–1883), a Schmiedlův zeť, loštický rabín Abraham Neuda (1812–1854). Konferenční příspěvek se zaměří na homiletické sbírky těchto dvou reformátorů a pokusí se ukázat, jak významnou roli hrála volba jazyka a nové formy kázání v kontextu krize autority moravského zemského rabína a jak se umírněná moravská reforma vypořádávala s krizí (nejen) tradičního judaismu.

Kázání dambořického rabína Samuela Abelese proti potajmu oddaným Izraelitům

✦ **Pavel Kocman**

Výrazným zásahem do rodinného života Židů v českých zemích byly od roku 1726 předpisy, jimž souhrnně říkáme familiantské zákony. Podle těchto zákonů se mohl ženit pouze nejstarší syn, popřípadě za přísných podmínek komisionálně schválený mladší syn. Ostatním synům bylo uzavření sňatku ze strany státních a vrchnostenských úřadů upřeno. Pokud přesto uzavřeli takto úřady neuznané manželství, bylo považováno za nelegální konkubinát a potomci z těchto svazků za nelegitimní. Z řady moravských židovských obcí máme informace, že k těmto nelegálním sňatkům docházelo za odpory rabínů (např. Boskovice, Miroslav, Třebíč). Příspěvek pak chce představit kázání lokálního rabína v Dambořicích na jihu Moravy Samuela Abelese (rabínem v letech 1824–1848), v němž proti takovým tajně uzavřeným sňatkům naopak vystupoval.

Ústav slovenskej literatúry
Slovenskej akadémie vied

Ústav pro českou literaturu AV ČR